

Fattigvården förr

Ålderdomshem

1918 års fattigvårdslag blev övergången mellan gamla tiders fattigvård och modernare tiders socialhjälp. Fattigstugor, fattigauktioner och rotegång förbjöds, och ersattes med ålderdomshem.

Kommunen hade med den nya lagen en skyldighet att ge anstaltsvård till alla som hade det beho-

vet. De hade dock en tidsfrist till 1928 innan anstaltsfrågan skulle vara löst. Många kommuner begärde och fick ytterligare anstånd.

Lagen gällde fram till 1955 och ersattes av Socialhjälpslagen.

Här nedan redovisas ålderdomshemmen i den ordning som de invigdes.

1920-06-01 Frostkåge fattigstuga blir Byske ålderdomshem

Ca 1926 Frostkåge ålderdomshem som sedan blev Solviks Folkhögskola (Sundborg&Lindberg/Skellefteå museum, färglagd)

1895 byggde Byske kommun i Frostkåge ett ålderdomshem. Därmed blev man kanske Sveriges första kommun med att ordna anstaltsvård för sina äldre. Det första året fick 70 pensionärer vård där.

Man ville att det som då kallades fattigstuga skulle vara utgångspunkt för det ålderdomshem som 1918 års fattigvårdslag krävde att kommunen skulle ordna. År 1919 hade Byske 220 fattiga i behov av understöd.

Det krävdes då en omDispositionering av hemmet. Dessutom viss ombyggnation. Framför allt gällde

det cellerna för de sinnessjuka. I en separat byggnad ordnades sjukavdelning för de kroniskt sjuka. De sköttes av en anställd sjuksköterska.

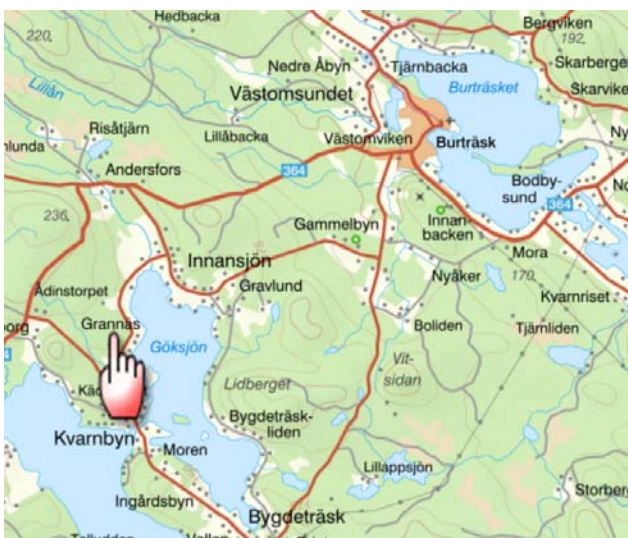
Det är oklart när hemmet invigdes men från 1/6 1920 fanns en föreståndare på plats. Hemmet klarade 60 understödstagare men då var bara 40 intagna.

Ålderdomshemmet upphörde förmodligen när Byske ålderdomshem invigdes 1930. Solviks Folkhögskola etablerade sig 1933 i lokalerna.

1920-12-18 Grannäs fattigstuga blir Burträsk ålderdomshem

1920-12-18 Grannäs fattigård godkänt som ålderdomshem (Alvina Söderlund/Skellefteå museum, färglagd)

Grannäs på en nutida karta

Grannäs byggdes på 1800-talet och blev fattigård. Den kallades Kommunalhemmet. År 1900 skedde tillbyggnad med en övervåning. År 1919 drogs telefon och elektricitet in.

17/12 1920 godkände länsstyrelsen Kommunalhemmet Grannäs som ålderdomshem med villkoret att badrum skulle inrättas i bottenvåningen, att personalrum skulle finnas på båda våningarna och att piskbalkong skulle om möjligt ordnas på övervåningen.

År 1931 gjordes det en tillbyggnad som fördubblade bostadsytan.

1925-07-01 Norsjö

1950-tal. Den ombyggda prästgården på Prästudden blev ålderdomshem (Skellefteå museum, färglagd)

Prästgården på Prästudden blev ledigt när kyrkoherden sökte sig till en lägenhet i samhället. Kommunen köpte då gården för att använda som ålderdomshem.

Efter en del smärre reoveringar som målning kunde bostället tas i bruk 1 juli av 12 pensionärer. Rum finns för 15. En brist var att det fanns inget badrum men det skulle ordnas.

1926-12-19 Sunnanå

Ca 1935 Den stora byggnaden är ålderdomshemmet och t.h. hemmet för sinnessjuka och kroniskt sjuka (Elof Olofsson/Västerbottens museum, färglagd)

Kyrkvården Jonas Degermans hemman på Sunnanå inköptes 1923 av Skellefteå Landsförsamling för 40,000 kr.

Huvudbyggnaden projekterades för att ta emot 33-36 äldre. Huset för de kroniskt sjuka skulle ha 14-16 platser och dessutom kunna ta emot 4 sinnessjuka samt vårdare.

Lokalerna värmdes upp med centralvärme. Elektricitet, vatten och avlopp var indraget. Det fanns sanitära anläggningar.

Möblemanget inköptes från J.W. Grönlund i Kåge medan sängar och utrustning inhandlades från Nordiska Kompaniet i Stockholm. Golven var fernissade.

Sunnanå ålderdomshem invigdes lördag 19/12 1926 och var då inte helt fullbelagt. Det var igång fram till 1971 då byggnaden revs.

I en byggnad intill iordningställdes rum för fyra barn och två kvinnor. Det fanns inga celler för sinnessjuka.

Till hemmet hörde även en del jordskiften med 3 kor och 1 häst.

Föreståndarinna var Emilia Berglund (1889-1963) som skötte det till sin pensionering. Hon hade hjälp av ett biträde

1946 Ekonomiska kartan med ålderdomshemmet nere t.h. (Lantmäteriet)

1926-12-26 Österjörn

1927 Ålderdomshemmet i Österjörn invigdes annandag jul 26/12 1926 (August Jensen/Skellefteå museum, färglagd)

Kommunen köpte in en jordbruksfastighet med utsikt över sjön. På den byggdes ålderdomshemmet för 15 understödstagare.

Med värmeledningar, badinrättning, m.m. blev hela kostnaden 42,000 kr.

1927-09-30 Skellefteå Kanalgatan-Lasarettsvägen-Tjärhovsgatan

På dåvarande Lasarettsvägen 14 byggs Skellefteå stads första ålderdomshem. Det stod färdigt sista september 1927 och hade 1944 20 inneboende.

Ålderdomshemmet byggdes till 1945 mot Kanalgatan och mot Tjärhovsgatan så att antalet platser ökade till 67

1958-08-10 Barnens Dags tåg passerar ålderdomshemmet med huskropp närmast efter Lasarettsgatan och Kanalgatan med annex mot Tjärhovsgatan (Georg Andreas Jedborn/Skellefteå museum)

1958 ca Tjärhovsgatan norrut från Nygatan med annexet till ålderdomshemmet. År 1944 bodde 18 personer i annexet. (Enar Sundling/Skellefteå museum)

1927-10-01 Rum på ålderdomshemmet vid invigningen (NV/Skellefteå museum, färglagd)

Åren 1956-58 köper Skellefteå stad fastigheter vid Strandgatan för att där ge plats åt det nya ålderdomshemmet Strandgården som togs i bruk 1963.

1930-08-04 Bureå

Ca 1950 Ålderdomshemmet i Bureå invigdes måndag 4/8 1930
År 1959 byggdes ett nytt ålderdomshem.
(Sanfrid Lindström/Skellefteå museum, färglagd)

Ålderdomshemmet var placerat på Bureås vackraste plats nära Bureälven och inte långt från sjukstugan.

Det fanns plats för 18 pensionärer samt personal. Byggnaden var i två våningar med källare och vindsutrymmen. Totalkostnaden inklusive inventarier var 60,000 kr.

På första våningen kom man in från verandan till en förstuga med trappuppgång. Rakt fram fanns rum för biträde och kokerska samt tre dubbelrum och ett enkelrum för pensionärer.

En trappa upp fanns altan, övre hall, bad och toaletterum, dagrum, linneförråd och rum för föreståndarinnan. Där fanns också fem dubbelrum för pensionärer och ett enkelrum.

1930-11-01 Byske

Ca 1933 Ålderdomshemmet med sjukpaviljongen t.v. (Abel J Tjernlund, färglagd)

Byske kommun hade från 1895 ett ålderdomshem, fattigstuga, i Frostkåge. Men kravet på modernisering och förbättring resulterad i att man från 1930 avvecklade det hemmet och byggde nytt i centralorten.

Det nya ålderdomshemmet rymde 20-23 pensionärer och i avdelningen för kroniskt sjuka fanns plats för 8 patienter. Totalt kostade bygget 135,000 kr. Genom att man hade en särskild avdelning för kroniskt sjuka så fick man 12,000 kr i

bidrag från landstinget. Dessutom fick man privata donationer. Kommunen behövde inte skuldsätta sig för bygget.

År 1947 byggdes också ett pensionärshem. Byggnaden för ålderdomshemmet blev kvar fram till slutet av 1970-talet. På slutet som annex till nya ålderdomshemmet Sörgårda.

Inflyttning på Sörgårda började ske 1959. Hemmet hade initialt 15-20 gäster och bl.a. ett karamellkokeri i källaren. År 1962 var en tillbyggnad med 15 lägenheter färdig.

1936-02-19 Malå

*1936 Lördagen 19 januari
1936 invigdes ålderdomshemmet..*

(Norra Västerbotten/Skellefteå museum, färglagd)

Malå ålderdomshem skapades intill centrum av byn. Utgångspunkten var en arbetsstuga som byggdes till med 17 m. Föreståndarinna var fröken Margit Renström.

Ålderdomshemmet hade 13 rum för pensionärer varav två var enkelrum, tre dagrum, en matsal, modernt kök, två tvättrum, badrum samt rum för föreståndarinna och övrig personal.

Huset värmdes upp med centralvärme. Totalkostnaden blev 44,807 kr.

År 1923 sökte och fick kommunen anstånd till den första januari 1934 från den i fattigvårdslagen

stadgade skyldigheten att ha ålderdomshem. Men man lyckades inte genomföra detta under den tiden p.g.a. en del svårigheter.

En del av kommunens understödstagare tillhörde den samiska fattigvården och för dem utgick statligt bidrag till byggande av anstalt. Den bästa lösningen ansågs därför vara att för båda kategorier understödstagare bygga en gemensam anstalt med 24 vårdplatser. Hälften varav 12 skulle reserveras för samiska och 12 för svenska understödstagare. Detta blev Sveriges första ålderdomshem för både samer och svenskar.

1933-01-15 Lövånger

Med en enkel högtidlighet invigdes det nya ålderdomshemmet den 15 januari 1933.

Ålderdomshemmet kostade 45,266 kr att bygga.

(Albert Nordén/Skeldefteå museum, färglagd)

I samband med invigningen uttalade fullmäktige ”ett varmt tack till hemmets donator, framlidne farmaren Lars Petter Larsson och hans arvingar,

för den storartade donation à 12,000 kronor, som Lövångers kommun fått mottaga och vilken i avsevärd grad bidragit till hemmets tillkomst”.

1938-11-28 Kusmark

*Ålderdomshemmet öppnades 28 november 1938 och stängdes 1971. Några år därefter så revs det
(Skellefteå museum, färglagd)*

Diskussion pågick om att utvidga Sunnanåhemmet men istället skapades ett nytt ålderdomshem i Kusmark som ett försök att decentralisera åldersvården.

Köket i källaren på ålderdomshemmet (Skelleftebladet)

Stig Sandström, www.lokalhistoriaskelleftea.se

Källor
Skelleftebladet
Norra Västerbotten
Nordsvenska Dagbladet
Diverse webbsidor